

MUHASHO WA PFUNZO WA GAUTENG

MULINGO WA TSHITIFIKHEITI TSHA MATIRIKI

**TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI
BAMMBIRI LA VHURARU
GIREIDI YA NTHA**

Possible Answers

Feb / Mar 2006

MBUDZISO 1

**KHIRAITHERIA YAU LINGA YA MANWALWA MALAPFU KHIRAITHERIA
(CRITERIA) YA U LINGA: ZWA U SUMBEDZA KUSHUMELE (PERFORMANCE
INDICATOR)**

1 U disendeka kha thoho ya mafhungo. Zwi nyanyulaho na thuthuwedzo.	Levele 4 Zwo bva tshothe kha thoho ya mafhungo-Vhungomu ha mafhungo a vhu elani na mbudziso	Levele 3 Zwi kwa-manyana thoho ya mafhungo A zwi tutuli dzangalelo. A huna vhukoni u disikela maipfi	Levele 2 Zwo disendeka nga maanda kha thoho ya mafhungo. Hu na vhukoni ha u sika.	Levele 1 Zwo disendelea nga maanda kha thoho ya mafhungo na vhukoni vhu mangadzaho vhukuma.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
2 U peleta/ mupeleto Kushumisele kwa vhudi kwa luambo u didina	Levele 4 U kundelwa u peleta maipfi othe. U shumisa maipfi nga ndila i songo fanelaho. A huna u didina.	Levele 3 U kundelwa u shumisa mupeleto na u balelwa u shumisa luambo nga ndila yo tambaho	Levele 2 Vhukhaki ha mupeleto na u swaya luambo lwo kunaho vhukhaki ndi vhutuku.	Levele 1 Vhukhaki vhutuku ha mupeleto. Kushumisele kwa luambo lwo kunaho. Zwi na ndeme na. U nyanyula nga maanda u didinesa
U Lingwa (6)	1	2 – 3	4 – 5	6
3 Tshivhumbeo tsha maanea na kushumiselwa kwa luambo	Levele 4 Maanea a sa nyauli kushumisele kwa luambo a ku pfali.	Levele 3 Maanea a songo fhelelaho. Maanea ane a vha na vhukha khi vhu sa pfali nga ngomu mafhungohi.	Levele 2 Maanea ane a vha o fhele laho kushumisele kwa maanea u ya nga u fhamba nana na u shumisa luambo nga ndila ya vhudi.	Levele 1 U pfesesana na mashumisele a vhudi a maanea u ya nga u fhamba nana. Zwi na tshirunzi. Luambo lwo shumiswa nga ndila yo nakaho na u pfala zwavhudi hu si na vhukhaki.
U Lingwa (9)	1 – 2	3 – 4	5 – 6	7 – 8

4 Dzindimana	Level 4 Maanea o tangananaho ane ha ngo khetheka-nywa nga dzindima. A huna mathomo na magumo mbonalelo ya mihumbulo yo tanganyiswa	Level 3 Hu na ndunzhe-ndunzhe ya mafhungo vhukati ha thoho ya mafhungo na dzindima fhedzi zwi songo tou fhelela zwavhudi. Mathomele vhukati na mafhedziselo zwi a vhonala-u tevhekana ha mafhungo zwi a disumbedza uri hu na dzindima.	Level 2 Hu vhonala u vho-fhekana vhukati ha thoho ya mafhungo na dzindima dzo fhambanaho. U tumana ha thoho ya mafhungo a zwo ngo tou fhelela zwavhudi. Mathomele, vhukati na mafhedzi selo zwi a vhonala u tevheleana hu sumbedza uri hu na dzindima.	Level 1 Ndima dzi a vhonala nga maanda uya nga u fhambanana. Hu na ndunzhe-nzhe vhukati na thoho ya maanea ha dovha ha vhana u tumekana vhukati ha dzindima. Mathomo, vhukati na mafhedziselo zwi na u tevhekana na u tumana.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
5 Zwi re ngomu mathomele	Level 4 A huna mathomele	Level 3 Mathomele ane a si / nya-nyuli	Level 2 Mathomele mapufhi a nyanyulaho.	Level 1 Mathomele o livhanywa na thoho na u kokodza mato na mihumbulo.
U Lingwa (3)	0	1	2	3
6 Mutumbu	Level 4 Mathomele o tangananaho a sa pfeseseiho.	Level 3 Mafhungo a sa tumahi ha nya nyuli	Level 2 O lingedza nga maanda u tumanyisa mafhungo awe.	Level 1 Mafhungo o tumekanywa na u tevhekanywa zwavhudi zwi tutulaho dzangalelo
U Lingwa (10)	1 – 3	4 – 5	6 – 7	8 – 10
7 Mafhedziselo	Level 4 A hu na mafhedziselo	Level 3 Mafhedziselo a sa pfeseseiho	Level 2 Mafhedziselo a hone ha tou nyanyulesa	Level 1 Mafhedziselo o teaho.
U Lingwa 3	0	1	2	3

Gumofulu: [40]

NB: Gumofulu ya maraga (total marks)
Luambo lwa damuni (Primary Language)

$$\text{HG: } 40 + 40 = \frac{80}{2} = 40$$

$$\text{SG: } 25 + 25 = \frac{50}{2} = 25$$

MBUDZISO 2

TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI NA LWAVHUVHILI
(TSHIVENDA PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG & SG)

1. Zwi tevhelaho zwo luga: Adiresi mathomele mafhedzisele	LEVELE 4 Vhukhakhi vhunzhi, u thukhula maipfi na u didina. Adiresi, khoudu a huna kana mathomele na mafhedziselo zwi songo teaho.	LEVELE 3 Vhukhakhi vhutuku fhedzi hunwe vho tumukanya maipfi na udi dina. Adiresi, khoudu na uri a huna thoho ya mafhungo, mathomo na magumo a songo teaho.	LEVELE 2 U tumukanya maipfi na u didina kha adiresi ho pfukiwa mutaladzi na hu songo teaho. Vhukhakhi ha malederedanzi na mafhedzi-seloni.	LEVELE 1 100% kha zwo fanelaho. Tshivhumbeo tsha vhudi tsha bammbiri u tevhe dza thodea dzi todeaho zwothe.
U Lingwa (3)	1 – 2	1	2	3
2. Tshivhumbeo tsha vhudi tsha vhurifhi ha vhukohani na ha tshiofosi.	LEVELE 4 Vhurifhi ha vhukonani ho nwalwa sa ha tshiofisi kana ha tshiofisi sa ha vhukonani.	LEVELE 3 Vhurifhi ha tshiofisi vhuna vhukhakhi na u tahela nyana.	LEVELE 2 Kushumisele kwa tshivhumbeo tsha vhudi hu si na vhukhakhi vhunzhi.	LEVELE 1 Huna 100% ya tshivhumbeo tsho teaho, ho tevhedzwa thodea dzothe dzo teaho.
U Lingwa (2)	1 – 2	1	1 – 2	2
3. Luambo na tshitaela. Thouni regisitara na dzindima / phara uya nga u tevhekana hadzo	LEVELE 4 Thouni i si yone ine ya nea tshivhumbeo tsho vhifhaho tshi sa nyanyuli. Mathomele na mafhedziselo a zwo ngo khethekanya.	LEVELE 3 Ho lingedzwa u ita zwone. Maanea a si na ndunzhe-ndunzhe ho lingedzwa u shumisa dzindima fhedzi a zwo ngo fhelela.	LEVELE 2 Luambo na tshitaela ndi zwone ho swikelwa ndivho khulwane, mafhedziselo ndi a vhudi maanea o fhelelaho maanea o fhamba naho, ho shumiswa na zwitaela zwa luambo zwo fhambanaho. Kha dzindima dzo fhambanaho.	LEVELE 1 Tshitaili regisitara na dikishini zwo shumiswa zwa vhudi nahone ho swikelelwa tshipikwa tshihulwane. Manwalwa nga u fhambana hao. Luambo lwo tambaho lu sina vhukhakhi khalwo.
U Lingwa				
HG: 10	2	3 – 5	6 – 8	9 – 10
SG: 8	1 – 2	3 – 4	5 – 6	7 – 8

4. U tevhe laha thoho ya mafungo	LEVELE 4 U tevhedzwa ha thoho ya mafungo a hu ho	LEVELE 3 Ho kwamiwa nyana thoho ya mafungo	LEVELE 2 Ho kwamiwa thoho ya mafungo na ndivho i hone nyana	LEVELE 1 Vhungomu hothe ho kwama thoho ya mafungo zwa vhudi.
U Lingwa HG: (5) SG: (7)	1 1	2 2 – 3	3 - 4 4 – 5	5 6 – 7
			GUMOFULU	HG: 20 SG: 15

MBUDZISO 3

KHIRAITHERIA YA U LINGA YA ZWIPIDA ZWIPFUFHI ZWA TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI NA LUAMBO LWA VHUVHILE (PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG AND SG)

(Dziolayani, nothisi, muvhigo, memorandamu, Adzhenda, maambiwa a mutangano, nganeavhutshilo ya mufu, khungedzelo na dziburontsha)

1. Tshivhumbeo tsha vhudi	LEVELE 4 A hongo tevhedzwa tshivhumbeo tsha vhudi	LEVELE 3 Ho tevehedzwa tshivhumbeo nyana	LEVELE 2 Ho tevhedzwa tshivhumbeo	LEVELE 1 Tshivhu mbeo tsho tevhedzwa zwavhudivhudi
U Lingwa (6)	1	2 – 3	4 – 5	6
2. Ho tevhedzwa thoho ya mafungo	LEVELE 4 A zwi elani na zwi todeaho ho bviwa tshothe nnda ha thoho, zwire ngomu a si zwi todeaho	LEVELE 3 Ho kwamiwa thoho ya mafungo. Hu na ndovhulolo na u mona-mona fhethu nthihi nahone hu so ngo swikelelwa thodea.	LEVELE 2 Ho swikelelwa thodea dzo teaho. Ndivho khulwawe yo disendeka kha thoho ya mafungo. Zwi na mitshelo ya vhudi.	LEVELE 1 Ho tevhe dzwa thoho ya mafungo zwa vhudi. Vhungo mu ndi hu todeaho. Ho swikelelwa tho dea zwavhudi- vhudi.
U Lingwa HG: 4 SG: 6	1 1	2 2	3 3 – 4	4 5 – 6
1. Thouni ine ya todea	LEVELE 4 Thouni ine i si vhe yone	LEVELE 3 Thouni ine i si vhe yone zwi tuku-tuku	LEVELE 2 Thouni itodeaho	LEVELE 1 Thouni ine ya todea zwa vhu- kuma-kuma
U Lingwa HG: (10) SG: (8)	2 1 – 2	3 – 5 3 – 4	6 – 8 5 – 6	9 – 10 7 – 8
			GUMOFULO:	HG: 50 SG: 30

MBUDZISO 4

**KHIRAITHERIA YA U LINGA YA ZWIPIDA ZWIPFUFHI
LUAMBO LWA DAMUNI NA LUAMBO LWA VHUVHILI
(PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG AND SG)**

(Dzifekisi, memorandamu, dzi i-meili, milaedza, khungedzelo, dziphositara na u dadza dzifomo)

1. Tshivhumbeo tsho teaho	LEVELE 4 A hongo tevhedzwa tshivhumbeo tsho teaho.	LEVELE 3 Ho tevhedzwa nyana tshivhumbeo	LEVELE 2 Ho tevhelwa tshivhumbeo.	LEVELE 1 Tshivhu mbeo tsho tevhedzwa nga maanda.
U Lingwa (2)	1 – 2	1	1 – 2	2
1. Thouni ya vhudi tshitaela, regisitara na ditshini ya tshivhumbeo	LEVELE 4 Thouni ine i si vhe yone na tshivhumbe o tshi sa nyauli	LEVELE 3 Thouni i si yone zwituku, manwalwa a si ngo fhelelaho, hu monamonwa fhethu huthihu	LEVELE 2 Thouni i todeaho manwaha o shuni swa nga u fhambanana hao.	LEVELE 1 Thouni ndi yone yone manwalwa othe o shumi-swa zwa vhudi a hu na vhukhaxhi ngauri ho shumiswa luambo lwo tambaho.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
1. Ho tevehedzwa thoho ya mafhungo na vhulapfu ha linwalo lipfufhi	LEVELE 4 Ho bviwa vhukuma kha thoho ya mafhungo naho nezwo lapfesa.	LEVELE 3 Ho kwamiwa thoho ya mafhungo fhedzi a ho ngo swikelelwa tshipikwa tshihulwane	LEVELE 2 Ho tevhe dzwa thoho ya mafhungo nahone ho swikelelwa tshipikwa tshihulwane	LEVELE 1 Ho tevhedzwa thoho ya mafhungo zwavhudi nga maanda.
U Lingwa (3)	$\frac{1}{2}$	1	2	3
				GUMOFULU: 10

MBUDZISO 5

- 5.1 Vhathu.
 Munna na musadzi wawe nga nwaha wa ndala.
 Vhabvumbedzwa ndi vhathu.
 Hu na pfunzo, muthu a songo vha na tseda.
 Hu na thero muthu naho a tou dzumbama hani u do vhuya a wanala.
 Lu na mathomele, mutumbu na thasululo.
- Phukha.
 Sankambe na mapfene.
 Vhavumbedzwa ndi phukha, Sankambe na Mapfene.
 Tshivhumbeo tshi fana na ngano dza vhathu.
 Vhabvumbedzwa vha hone vha na zwiito zwi nonga zwa vhathu.
- Tsiko
 Luaviavi na dongololo.
 Lu ri vhudza uri lufu lwo da hani.
 Mafhungo a hone ndi khumbulelwa, ha tendisei zwa vhudi.
 Vhaanewa ndi Mudzimu, vhadzimu, zwikhokhonono na vhathu.
- Sialala.
 U da ha Nwali Raluvhimba Venda.
 Hu ambiwa nga mafhungo akale.
 Vhaanewa ndi vhathu na vhadzimu. Kha holu ri wana vhathu vha Venda na mudzimu Nwali Raluvhimba.
 Hu na pfunzo ya mafhungo a kale, ri guda vhurereli ha Vhavenda.
- 5.2.1 U da ha Nwali Raluvhimba Venda. (1)
- 5.2.2 Sialala / Kale. (1) Thikhedzo (1) (2)
- 5.2.3 Mudzimu wavho. (1)
- 5.2.4 Matshona. (1)
- 5.2.5 – Hu ambiwa nga mafhungo a kale. (1)
 – Vhaanewa ndi vhathu. (1)
 – Vhaanewa ndi vhadzimu. (1)
 – Kha ulu lungano ri wana vhathu vha Venda na Mudzimu wavho Nwali Raluvhimba. (1)
- 5.2.6 Musi vhathu vha tshi khou dzedza. (1)
- 5.2.7 Hu vha hu tshi khou dzedziwa. (2)
- 5.2.8 – u dimvumvusa.
 – U tutula Muhumbulo.
 – U gudisa vhana u pfesesana na Shumisana.
 – U gudisa u thusana. (5)

- 5.2.9 (a) Miraro ya fhambana na thai nga tshivhumbeo.
 (b) Mirero i shumiswa kha u laya ngeno thai dzi tshi shumiswa kha u dimvumvusa.
 (c) Thai dzi itwa nga madekwana vhathu. vha tshi khou dzedza ngeno mirero i itwa hothe-hothe. (6)
- 5.3.1 U tambula / u shengela. (2)
- 5.3.2 U ita muthu tshidaela. (2)
- 5.3.3 U daha mbanzhe. (2)
- 5.4 A sina vhuimo. (1)
- [30]**

MBUDZISO 6

- 6.1 U a tutshelana nga uri ri wana Siphegana a tshi dzenisa Muhanelwa tshikolo.
 Siphegana o vha a tshi funa Muhanelwa.
 Muhanelwa na ene o vha a tshi sumbedza lufuno kha Siphegana.
- Siphegana u rengela Muhanelwa thundu.
 U bvisa na tshelede ya dzekiso.
 Musi khotsi a Muhanelwa vha tshi hana u mu isa Tshikoloni, Siphegana u fhedza nga u mu badelela. Muhanelwa u swika hune a fhedza pfunzo dzawe.
- Siphegana u mangala lunwalo lwa u rambiwa munyanyani wa Muhanelwa na Madavha.
 Izwi zwo sumba u ri Siphegana o taliwa nga Munanelwa.
 Siphegana u fhedza nga u lovha tshelede yawe.
 Murero uyu u amba uri arali u nga thusa muthu a tshi ya phanda u a u shandukela.
- Muhanelwa u a tshuswa o no fhedza tshikolo u fhedza nga u tala Siphegana.
- (Zwine vhana vha nga nea zwone.) **[30]**
- 6.2.1 U zwifha.
 U funesa tshelede.
 U sa thonifha mushumo
 U ita khombo nga goloi hu si he a runwa hone.
 U tswa mutavha. (6)

- 6.2.2 Mubvumbedzwa muhulwane o bviselwa khagala.
 Ri pfa nga ha Rudzani.
 Hu na thaidzo (u lila ha mbudzi.)
 Tshifhinga (vhusiku.)
 Fhethuvhupo (Ndi hayani.)
 Mathomele aya ndi a vhudi nahone a a kunga. (5)
- 6.2.3 Sitediamu.
 Mavili.
 Dziradio.
 Dzigurannda.
 Dzikhethenireiza.
 Rinngi na ofisi ya minidzhere. (6)
- 6.2.4 Vho-Mphabana.
 Thaela li wanala ngomu buthuni ya golo i yavho.
 Zwithu zwothe zwi kwama vhone.
 Vha a farwa nga mapholisa.
 Vha lifha tshelede nnzhi. (6)
- 6.2.5 Mazwifhi a si a vhudi.
 Naho wa i viela bakoni mahunguvhu a do i vhona. (2)
- 6.2.6 Ndi nge khotsi a Muhanelwa vha hana u mu isa tshikoloni. (2)
- 6.2.7 U kunga muvhali. (2)
- 6.2.8 U tswa mbudzi ya Rudzani. (1)
- [30]**

GUMOFULU: 120